

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÈNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Resurrecció, per Victor Català.—Finlandeses: La Bandera de Finlàndia, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Tolerància, per Salvador Gibert.—Les promeses del Senyor, per Miquel Barberà.—Teatres, per Emili Tintorer.—Febles, per Pere B. Tarragó.—Renovació (acabament), per Joan Valenti y Feliu.—De tardor, per Trinitat Catasús y Cetasús.—El progrés y l'art, per Gabriel Vinyas.—Notes bibliogràfiques, per Arnau Martínez y Serrià.—Prometatge, per Joan Trias y Fàbregas.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 46.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 10.

RESURRECCIÓ

Al trot de son corcer de coll inflat, de remys poderosos y cua de plomall, torna a venir Sant Jordi, el ferm y gràcil cavaller, armat de totes armes, soperbament plantat sobre la sella y de cara al perill, ab la brava ardidesa cavalleresca dels hèroes mitjevals. Per demunt de son cap s'amunteguen a lo Durer els núvols prenyats d'amenaques tempestoses, y allà al seu devant el monstre apocalíptic enarca'l llom escatós y gruny sordament, virant els ulls lluciferins qu'escampen a l'entorn llampechs verdosos, com si també en la terra hi esclatés una tempesta.

Y Sant Jordi avença, la mirada tranquila y la cimera al vent, obsés per son gran propòsit y dut per son destí miraclos: Sant Jordi avença serenament, sense fressa ni temença,

mes ab la seguretat de que ha sonat l'hora inevitable.

No voldria haver de matar, perquè té cor de sant, mes sab que de la *mort* ne surt la *vida*, y que cal que totes les coses morin a son temps y que la deformitat xorca y sobreria sia llevada de la terra a l'impuls del propòsit armònic y purificador. Y la lluyta preludia.

El monstre s'encongeix y replega sobre si meteix, acoblant ses forces pera l'atach; el corcer amorra'l cap sobre l'ample pitral y enravena les potes, sentint el vent xiular en sa orella com un enardidor clari de guerra, y els esperons de son mestre y senyor batejarli els flanchs ab la primera sang. Dalt del cel els núvols malcarats frunzen les celles y s'encastellen uns sobre'ls altres pera no perdre detall de la brega, y en tot el món sembla passar una llarga esgarripança engoixosa. Y en tant el Sant Cavaller somriu ab la tranquila y venturosa mitja rialla de la fe... Y la lluyta esclata.

El monstre ha reulat llençant un ahuch formidable que fa trontollar la terra, y el corcer s'encabrida rampinant en l'ayre ab ses potes forçudes, y engallardint sobre sa esquena al brau guerrejador qu'espolça la cimera escabellada y arbora en la destra terriblement son éyna. Ja boten l'un vers l'altre, ja s'abrahonon, ja's capdellen, ja's retorcen y avencen y reculen agarbonats, deixant tot el

terror clapejat de vermell. Llampeguen les escates y els ormeigs, bramulen les goles y querrisquegen les dents escabotantse, y els núvols astorats llençen exclamacions de tronades que percuteixen per l'espai. Desobte'l cavaller enlayra més coratjós son ferro que té fretura de ferir, y aviantlo com un immens fibló, el llença contra'l cos de l'enemich, l'enasta per la meytat, el passa de banda a banda, y, torcentse sobre la sella, el deixa clavat de lloç al sòl. El monstre's reblinca espantosament, llençant un llarch bruhel d'agonia, y's colltorç defallint, escupint sang y bromera. Ha pagat son deute als destins implacables, y els espays riuen y els cors xisclen de joya...

En aquell punt el sol, sorprès del terratrèmol, arramba d'una grapa a banda y banda'ls núvols y surt a veure què. El noble cavaller queda vestit de resplendors que sacren sa victoria portentosa... La llegenda de la deslliurança té son hèroel

Gloriós, gloriós, gloriós Sant Jordi llibertador! Ave!

La recordança santa passa cada any pels cervells afogats, deixanthi una ampla estela lluminosa y fent glatir els cors enfebrats d'esperances; y cada any, a l'halenada del somni patriòtic, totes les roses de l'ideal se baden y el món enter sembla florir per'aromar de nous aromes la vella llegenda heroica.

Y, com maravellosa profecia, esdevé un jorn en que s'ajunten y confonen dintre un meteix espai de temps dos simbolismes vitals: Sant Jordi y la Resurrecció. Poètic niera de novells somnis y revifades esperances!

VÍCTOR CATALÀ

FINLANDESES (1)

LA BANDERA DE FINLANDIA

Soumen lippu

BANDERA de Finlandia blanca y blava, ja no oneges en el pal; en les festes patriòtiques ja no'ns dónes la benvinguda. Nu el pal s'aixeca, y els cordons, flui-

xos, debateguen sens repòs als desitjos del vent...

Fou la ratxa sobtada de l'odi qui se'n portà la bandera blava y blanca; fou l'oratge de la enveja qui la deslligà.

Mes avuy, senyeres flotants y gallarets onejants, ¿de què'ns servirien?

Encara que no gosèm desplegarles, elles onegen, tant meteix; encara que'ns hagin privat de mirarles, nosaltres les veyèm. Avans quasi no les veyem; indiferents passavem devant d'elles... Ara brillen ben lluny, brillen perque no hi són.

A voltes, entremitj de les fulles y de les flors, gayrebé passaven desapercubudes: ara en els llochs de festa, entre tots els ornaments són lo únich en que'ns fixèm; ara totes les mirades fiten els pals nuus, y ara es quan les veyèm voleyar, ara les veyèm que pengen y que onegen com jamay, avans, les haviem vistes. Dalt de les teulades de totes les cases ens apar veure banderes; y en veyèm al cim del pins y al brancatge dels bedolls. Y en lo alt de tot màstil, onejant triomfalment, nosaltres les veyèm perque VOLEM veureles.

Se pensaven que'ns havien pres les nostres banderes per sempre més; creyen que

(1) Ab aquest títol hem traduït y anirèm publicant una serie de quadrets deguts a n'en Juhani Aho, jove novelista que ab gran sentiment poètic, fina observació y correcte estil ha descrit els aconteixements polítics de sa infortunada patria, mereixent que se'l consideri com el primer dels artistes conreadors d'una llengua tan agradable com rica.—B. R. B.

no les reveuriem may més, que oblidariem els nostres colors nacionals consolantnos ab els dels altres!...

Y no saben que un núvol d'estiu, blanch, lliscant pel cel blau, es nostra bandera; qu'en un dia clar, un toçal cobert de neu y el firmament servintli de fons, són nostres colors que resplendeixen; que la vela d'una barca brillant ben lluny per sobre les ones, es nostra bandera aixecada...

¿Privaran ells al núvol blanch de lliscar pel cel, a la neu de mostrarnos sa puresa o als nostres mil llachs de servir per sempre llur color blau fosch? ¿Podrán obligar al cel a que cambihi de color, ni fer que'ls munts de neu blanca's tornin grisos? ¿Arribarán a impedir que'l sol envihi sos raigs sobre les velles de nostres barques?

Llurs mans ¿podrán arrebaçar també aquestes banderes?

J. AHO.

Traducció de BENET R. BARRIOS.

TOLERANCIA!

La raça d'aquell còmich dolent que quan preveya l'escàndol del públich per sa mala execució cridava ¡Viva Fernando VII, ab lo que lograva un aplauso segur, no s'ha extingit pas. Y lo qu'es pitjor, ha deixat llevar a Catalunya, ahont si bé no's crida «visca Ferrán seté» perque aquesta estupidesa ab corona fa molts anys que fa malves, en cambi s'ha trobat un *morrió* com el d'en Sagasta que... no'n parlèm de l'admirable efecte que produeix.

Hem inventat el mot *tolerancia*, y fillets, d'ençà que tots ens hem matriculat en l'assignatura dels tolerants, ja podèm fer comedia més malament qu'en Díaz de Mendoza, qu'en retrayent el mot, aplauso segur. Y que no hi ha *tu tia*, la *tolerancia* es una cosa tan allargadica, que per trobarhi comparació hem de cercar la *Pomada Pancho* o la *Panacea Universal*.

Mal comparat, ve a ésser una mena de *immunitat parlamentaria* que als catalanistes aygualits els hi ha vingut de *perilla* pera fer lo que millor convingui a llurs interessos particulars.

El mot es hermós, tan hermós com aquella frase d'en Ricard de la Vega ¡Que ties ma-

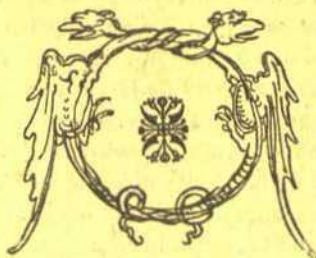
dre! però a força de repetirlo a tòrt y a dret, de concepte hermós que serveix de fre a les passions, se converteix en irrisoria aberració, que si no fa riure de fàstich fa plorar de rabia.

Y heusaquí que som *tolerants*, molt *tolerants*, tant, que a força d'ésserho esdevenim *indiferents* y tant se'ns endona, per exemple, que un *federal* que de bracet ab la «Lliga» ha predicat durant molt temps el despreci a lo circumstancial, de sobte anatematizi al Nacionalisme tatxantlo de burgès y clerical, y no'ns fa riure de fàstich ni plorar de rabia qu'en un acte ahont el tal *federal* vol colzejar-se ab nacionalistes, y ahont els que ho són de debò fan públich son disgust complint llur OBLIGACIÓ, surti un senyor que, per no deixar surar la protesta, invoqui... *allò*, el *morrió*, la *tolerancia*.

¿Tolerancia? Devegades les maneres de obrar d'un home no's poden classificar sinó de dues maneres: u obra bé u obra malament. Y a qui obra malament ¿se l'ha de tolerar? May! Si aixi fos, cambièm el mot, no diguèm *tolerancia*, diguèm *feblesa*, *inconsiciencia*, lo que vulguin, però may ens valguèm d'un mot que, si vol dir respecte als altres, no vol dir de cap manera insensibilitat per l'insult inferit a la patria o per l'insult personal, ni molt menys recer dels qui senten desitj de seure al Concell de Cent o al Parlament d'Espanya.

Desprecieula la paraula *tolerancia* quan serveixi de *tapa-bruts* als que cambien com de camisa de pensament. No en un acte, en cent, en tots els que hi prengui part un negat dels que fan servir de *Celestina* aytal paraula, anemhi, anemhi, si, a fer notar nostra protesta, nostre desitj de que s'acabi d'un cop per sempre més aquesta època de *frases*, pera fer pas a l'única època que pot portarnos al triomf: l'època dels fets.

SALVADOR GIBERT

LES PROMESSES DEL SENYOR

Les recordo com si les vegés encara. N'hi havia d'altres y de baixes, de primes y de grogues, però totes se semblaven ab llurs rostres esblaymats, llur cara pàlida de mirada grisa y llurs mans esllanguides...

Al poble tothom les coneixia per «les místiques», y eren tantes, que formaven tot un gremi, car a n'elles sempre se les veyia juntes. Els dies de festa al mati anaven totes a missa primera, y després a l'ofici, y a la tarda al rosari. No hi feyen pas falta; pobres d'elles que hi haguessin mancat, que'l senyor rector desde la trona, tot fent la plàtica evangèlica, n'hauria fet esment. Elles havien de servir d'espill de bones costums en aquell poble, y així com totes les altres moces eren uns caps de pardalets que no feyen més que perseguir als xicots y's passaven totes les tardes dels diumenges al sarau o voltant per la rodalia barrejades ab ells; elles, així que havien dinat, ja's dalien pera ésser les primeres de fer cap a la església, a la funció de la tarda, a passar el sant rosari.

Y anaven entrant, ara una, ara un'altra, y's colocaven quiscuna en el seu lloch en els banquets de sota meteix de la trona que tothom respectava, fins les criatures; may se va atrevir ningú a regatejar-leshi el dret d'ocupar aquells banchs a les joves beates del poble, promeses del Senyor.

Que bé s'hi estaven allí les noyes tendres y esblaymades! Hi estaven millor que a casa seva. Sempre eren les primeres d'entrar y les darreres de sortir, y si les volieu veure contentes era qüestió d'anarhi aquells dies que'l senyor rector perllongava la funció ab qualque cosa de més a més, per exemple una cançó d'aquelles mitj religioses y mitj patriòtiques... «*Oh patria infortunada*» o el «*Santo Dios de los ejércitos*»... Aleshores era de veure com s'hi entusiasmaen les místiques. A voltes llurs veus arribaven a ofegar les febles notes de l'*armonium*. Aquells dies si que'n sortien satisfetes de la església, y tot era fer comentaris y mostrarse queixoses del procedir de les altres moces que's deixaven temptar pel mal esperit y no's movien d'aquell diantre de sarauot despreciant les pràctiques d'església que tant aconhorten.

Al sortir del rosari, quan ja començava a fer força dia, era massa aviat pera recullir-se a ses respectives cases y solien fer una passejada cap a baix a la carretera dels plàtanos, donant la volta per la estació y pujant pel carrer del Moli, car entre tant el sol ja se'n hauria anat a la posta.

Y, tot parlant de les seves coses, que sempre solien ésser les meteixes, coses d'església, de capellans y de monges, de sants y de santes, caminant, caminant, feyen son romiatge quietes, misterioses, contestant als saludos discretament, pegant lleugeres e innocents llambregades a les colles de jovent, observant de gayrell a les parelles que passaven pel seu costat distretes...

Ja'l sentien elles també'l desitj d'aturarse a parlar ab els joves y bromejar una estona, donchs no es pas cap pecat el riure sense fer mal a ningú; emperò no se sentien ab prou coratge pera sostenir una conversa esmaltada ab acudits y amoretes que portessin la fresca rialla als llabís. Elles se'n feyen creus de lo que devien dir aquelles parelles quan veyen que no paraven un sol instant, esqueixantse de riure y garlant per les butxaques.

Y per això quan els joves o les altres moces les hi plantaven cara, elles abaixaven els ulls, y si insistien mirant-seles, fins arribaven a sofocar-se; y anaven fent el seu camí calmoses, capficades, tristes.

Cada diumenge feyen lo meteix, fins que arribava'l mes de maig, el mes de les flors, y aleshores era un veritable tràfec el que tenien. Vinga fer ramellets pera la Verge, y ensenyar versos a les «Filletes de Maria», y aprendre cançons y santes y salves, que devien cantar a dalt al chor acompanyades ab *armonium* pel senyor rector. Se n'abstreyen tant de la vida profana del poble, qu'en tota aquella mesada no les preocupava ni la més lleugera caboria.

Y que cofoyes se'ls miraven els poms de flors que havien dut a la Mare de Deu. Allí, en les grades de l'altar major, apretades en els artístichs gerros de fayans, si n'hi havia de dalies y roses, clavells y xiringuilla, en quines coroles s'hi reflectien les lluminaries que feyen els ciris escampats arreu, perpellejant llurs flames!...

Mes la diada qu'elles esperaven ab ver daltit era la de Corpus. Molts dies avans ja es-

taven tirant projectes y demanant concell a tothòm, y el poble no's feya pas sòrt a la criada y prenia part activa en aquella manifestació religiosa.

Particularment els mistichs del poble, «els castes» com els hi deyen, se posaven a les seves ordres en tot y per tot. Donava goig de veure còm trescaven complint comandés y trametent encàrrechs, en Badoret, un jove que no havia pogut continuar els estudis de capellà perque no tenia prou talent per'aprendre les llatínades; l'Estevet, únich fill de ca'l pubill de Gomis, que'l seu ideal hauria sigut cantar missa y el pobre xicot s'havia vist impossibilitat de seguir la carrera perque era manco; y fins el Miqueló, un jove secardi, d'una familia pobra, que no havia tingut medis. Tots trevallaven, joyosos y adalerats pera enllestir els altars avans que arribés l'hora de sortir la professó.

Era qüestió de veure còm se barrejaven aquell dia, sense donarsen vergonya, les promeses del Senyor ab els mistichs y fins ab altres xicots del poble.

Molt avans de sortir de missa'ls escolanets ab les creus, que duhen la devantera de la professó, ja tot estava preparat. A les vores dels carrers, arrambats a les cases, els rengles de brancatge de freixes, que tanta animació donaven a la festa; tot ben guarnit, atapahit de ramatge; a terra ja començava a haverhi un devassall de flors, ginesta, violetes y roses que feyen catifa; a dalt, a les finestres y balconades, tot provehit de paners y paneretes curulls de paperets de diferents colors; a distancies proporcionades, els altars ja estaven aixecats y ben guarnits ab cintes y flors y tota mena d'adornos de paciència, que sols aquell jorn veyen la llum; y arreu la maynada esvalotant ab crits, pets de pistons y engegament de cohets borratxos; fins que sortia la professó y allavors tothòm se redossava, imposantse'l silenci. Allavors venia la pluja de flors y de papers de coloraynes; y quan arribava'l talem aixoplugant la custodia, la pluja's feya més espessa, convertintse en un diluvi que tot ho invadia.

Aquella professó la organisaven les joves mistiques del poble; elles tot ho dirigien y per tot se ficaven; eren l'ànima de la festa y posaven tant d'empenyo en el lluhiment

d'aquella esplèndida diada, que fins els més retrets sortien de la seva indiferencia, y vells y joves presenciaven ab goig la solemnia cerimonia. El Rey de cels y terra's passejava triomfant per tot el poble, que aquell jorn feya tot lo que podia pera honorarlo com a tal.

Y passava la professó, y finia la diada del Corpus, y tornava tot al seu estat normal, y les joves beates romanien altra volta en el més aclaparador ensopiment; y tornaven a sentir desitjos que procuraven ofegar, quedantse altra vegada capficades, conciroses, tristes. Però, a mida que passaven els mesos y els anys, les mistiques anaven fugint del poble. Ara una's feya monja de clausura, més tart un'altra professava pera germana de la caritat; quina's feya de la Ensenyança, quina de Sant Vicens de Paul... fins que d'aquell estol de promeses del Senyor no'n quedà més que una; y aquesta, que tal vegada més que les altres sentia ferm desitj y vera devoció pera servir a Deu fóra de les miseries de la societat y en la solitud del claustre, aquesta's vegé impossibilitada de realisar el somni daurat de tota sa vida: filla d'una familia pobrissima, y malaltica com era, no la volgueren en cap convent.

—Ja's posarà millor; quan estigui bé de salut, aleshores—li contestaven a totes les ordres ahont sollicitava entrar.

Y com que may acabava de restablirse y, enlloch de servir, necessitava ésser servida, la pobra no pogué arribar a ésser esposa del Senyor. Lluny de les seves amigues de l'ànima, lluny de les seves companyes de sempre, s'anava decandint per moments, plena de tristors y d'anyorances.

Y el poble, el poble també les anyorava a les mistiques, car, d'allavors ençà, al passeig s'hi trobava a mancar aquella nota seriosa, l'estol de noyes de maneres senzilles y cares esblaymades. Les professons no eren tan lluhides, el mes de Maria era més ensopit, y a la esglesia a tota hora s'hi notava un buyt que ningú gosava omplenar: els banchs de sota la trona restaven desocupats, hi mancava l'estol de promeses del Senyor, hi mancaven les mistiques, que no tenien qui les substituís.

TEATRES

I TRE ANABATTISTI. — LA CRISI. — LULU.

Tan amichs eren y tan inseparables els tres companys en sa joventut, que se'ls concia ab el nom de «els tres anabaptistes». Després cada hu se'n anà pel seu cantó. Han passat anys, y un jorn se retroben inopinadament pera enredar la troca ja bon xich embullada del matrimoni d'un d'ells. Tots tres han conservat el bon humor, la lleugeresa de caràcter y l'atolondrament de sos bons temps de solteria, ensemps que la bona amistat que's professaven. Tota l'acció graciosament embullada de la comedia descansa en aquestos tres tipus—interveninthi, no obstant, molts d'altres, marits y mullers, gent de curia y del gran món, tots de vida lleugera, que giravoltant entorn de l'adulteri d'uns y altres y dels projectes de divorci tantost acariciats tantost rebutjats, donen lloch a situacions còmiques originalíssimes y ben trobades que fan esclafir el riure.

Y encara'l mèrit primer dels autors, Mrs. A. Brissón y J. Berr de Turrique, no es el de saber ésser originals en assumpto ja tan gastat y en la prodigiosa imaginació de que fan gala en els quatre llarchs actes de la nova comedia, que se sosté sempre interessant: el principal mèrit consisteix en el diàleg inimitable per sa vivesa, per sa intenció, per sa finura. Tot ell es un teixit de paradoxes fàcils, picants y enginyoses que mitj en broma mitj en serio'ns serveixen els autors pera farnos riure, no sense deixar traslluhir un fons de filosofia lleugera y grans dosis de sátira fina, sobre institucions, personatges y costums moderns que'ls autors deuen conèixer prou bé.

La comedia se sosté sempre en aquest terreny de frivolitat, sense degenerar en carrincloneries ni caure en grans inverosimilituts: lo qual contribueix a mantenir desperta la curiositat dels espectadors, que, tot ribent, capeixen el fons d'humanitat que amaga l'obra.

El nombrós públich qu'era a l'Eldorado la nit de la estrena rigué constantment y de bona fe. Es el millor triomf pera'ls autors que sols aquest fi's proposen. Bé es veritat que l'èxit se degué en part molt bona als actors, que feren un trevall còmic exquisit. En Paladini no hi sortia, però la seva mà de director s'endevinava: per això'l cito en primer lloch. El segon correspon de dret a n'Artur Folconi, que feu el seu paper abgracia inimitable, sostenintse sempre en aquell to tan difícil de sostenir, to de comedia, de comedia lleugera que reclama molta vivesa, molta flexibilitat y molt contrast sens ésser may groller. En Falconi té qualitats immillorables pera'l genre; diu y actua ab una naturalitat prodigiosa, y posseeix gran varietat

de recursos còmichs sense que'l seu trevall deixi d'ésser un sol moment fi y distingit. No's quedaren molt enrera'ls demés. Tots ells, que són molts — y perque són molts no'ls citaré, — rivalisaren per'arrodonar el quadro. Seguritat, intenció, gracia, vivesa, afollament... què sé jo... tot, donant vida y animació a la escena, omplenantla y dominant al públich.

Quina llàstima que no hi vagin a aprendre a fer riure'ls nostres actors xabacans de *aguende* y de *allende* l'Ebre! Y quina llàstima que'ls nostres autors còmichs, també de *aguende* y de *allende*, no hi vagin a escoltarla la comedia dels senyors Brissón y Berr de Turrique, per'avergonyir-se de les seves grolleries y dels seus *xistes carrinclons*!

Nicoletta no es pas una dòna vulgar: es una dòna extraordinària. Essent sa mare encara viva, pera ella ha sigut sempre com morta; el seu pare la descuydà y una seva tia, què li feu de mare, tampoch se preocupà gayre d'ella. El cor de *Nicoletta* es aixut de sentiment; s'assecà essent encara poncella, y la joveneta s'educà lliurement, *americanament*. Tant, que sense que materialment se li pugui dir o provar que de soltera perdés l'honor, la seva reputació no es gens envejable. Ella muntava a cavall sola y deixava enrera, al galop vertiginós, a altres genets que pel camí trobava; ella feu un dia en globo una ascensió sola ab un capità d'enginyers — escàndol públich y privat com digueren males llengües: públich al moment de pujar y baixar del globo, privat mentres foren en l'espai — y ella anà un altre dia a bofetejar en ple café a un senyor que havia parlat mal de la seva mare. En fi, ella's casà ab Pietro Donnatì per simpatia sola, no per amor. Per simpatia y per conveniència. Ademés d'això, es franca, no ment may tractantse dels seus sentiments, y tractantse d'altres coses ment lo menys que pot mentir essent dòna. Es també orgullosa, no admet que la tolerin ni que li perdonin res de lo qu'ella hagi pogut fer — y això sols ho diu en moments d'exaltació—no comprèn per què la dòna té d'ésser de pitjor condició que l'home sentint com sent els mateixos impulsos o passions o desitjos al tractar de satisferlos. Mes clar: no comprèn per què poden tenir els homes necessitat de l'amor de varies dònas, y la dòna s'ha d'acontentar ab l'amor d'un home sol. Es una dòna extraordinària *Nicoletta*.

Tot això y altres coses per l'estil ens ho explica ella mateixa; es a dir, ho explica a un germà del seu marit, coronel retirat que arriba del Congo després de quatre anys d'ausencia, que sols la coneixia per referències — males referències — y que's queda de pedra al sentir tot això. Perque ell l'estima molt al seu germà, y el seu germà joh, el

seu germà es un tipu també excepcional! El seu germà *Pietro Donnati*. El seu germà, bo en el fons — qui no n'es de bo en el fons! — no es un home, es una bestia, enamorada follament, apassionada bestialment de *Nicoletta*; es un boch ridicul. Es el tipu millor de la obra. He dit qu'era un tipu excepcional, però això no vol dir que no n'hi hagi molts d'homes així. Casats o no casats, de bochs d'aquests, sensualment idiotes que una passió degrada y embruteix fins a lo inconcebible, n'hi ha molts al món. Jo sols podria dir un parell de dotzenes de noms, y no coneix a gayre gent jo. N'hi ha molts que fan o farien coses pitjors que les que fa *Pietro Donnati*.

En pòchs mots ho diré lo que fa, explicant el drama. El coronel descobreix que *Nicoletta* té un amant, el desafia y quasi bé's descobreix tot, perquè'l marit ho endevina y demana explicacions. A la fi, si no enganyarlo, després de varis incidents logren deixar-lo en el dubte. Però *Nicoletta* reacciona, no vol mentir, no vol ésser tolerada ni perdonada; ho diu tot: Ha passat una crisi tremenda; son marit a qui *vuol molto bene*, la embafava ab son amor excessiu, y ella necessitava distreures: per això va tenir un amant, sense deixar d'estimar-lo al seu marit. Però ara tot s'ha acabat. Ella sent que no l'enganyarà més, sobre tot sabent lo que sab. Y lo que sab es lo següent: que'l seu marit ho sospitava tot això, que quasi bé ho sabia y que ho haguera pogut comprovar; y no ho feya, ¿sabem per què no ho feya? No ho feya per por, per por de descobrir la veritat y per por — oh vergonya immensa! — de que un cop descoberta la seva dona l'abanbonés, la seva dona no acceptés el perdó... si ell la perdonava, que ho faria; en una paraula, que del descobriment ne vingués lo irreparable, que la seva dona'l rebutgés, que no volgués més petons, més abraçades, més amor, que li negués tot, fins les engrunes. Oh, miseria y petitesa dels bochs humans!

Heus aquí el drama *La crisi* d'en Marco Praga. El final s'endevina. Un cop els personatges s'han dit tot això, el marit perdona y *Nicoletta*, passada la crisi, sembla disposta a canviar de vida y ¿qui sab? potser a donar cabuda en son cor aixut a alguna partícula de sentiment.

Un amic meu va dir-me que a Italia aquest drama havia sigut més ben acullit per la critica que pel públich, encara que la acullida fou bona per part de tothom. Aquí s'ha repetit el fenomen. Nostres intellectuals aplaudiren: el gran públich se mostrà fret. La explicació del cas es molt senzilla. En qüestions d'adulteri el gran públich té tres o quatre clixés fets, sobre tot pera'l desenllaç. Fora d'aquests clixés, el drama es *inverosímil*. No hi fa res que sia més humà, més real, més copia de la vida. El teatre es

el teatre, y pera ells no hi ha més vida que la vida tradicional del teatre. Una mort de qualsevol dels personatges hauria satisfet al gran públich. En Praga's ha estalviat una mort més en el teatre. Tingem-li en compte.

Però deixem al gran públich. Els intel·lectuals troben el drama atrevit. Si ells m'ho permeten, jo no li trobaré tant. L'únic atreviment que hi ha en *La crisi* d'en Praga consisteix en presentar el tipu del marit en tota sa repugnant realitat, y en el perdó final. Aquest tipu es una obra mestra de *pintura psicològica*, y aquest final es digne d'un home que vol ésser modern, es a dir, que no accepta motllos. Però, en lo demés, en Marco Praga demostra tenir molta por. Pera fernes empassar, millor dit, pera fer empassar al gran públich el tipu d'ell y el final de l'obra, falseja y desdibuixa's demés personatges, especialment el de *Nicoletta*, construeix el drama ab forces convencionalismes y les contradiccions en que aquells cauen són nombroses. Els tipus de la dona y del coronel són falsos a tot serho. En Praga no s'ha atrevit — pera concretarme a un sol — a presentarnos el tipu d'ella ben antipàtic, ben crudel, ben pervers, en una paraula, un tipu franch y ferm enfront d'un altre tipu també franch y ferm. Enlloch d'això ha presentat un tipu de dona confós, tan simpàtic y tan bo com li ha sigut possible. Y encara ha fet més — y això'l titula meteix de l'obra, *La crisi*, ho indica — ha volgut fernes creure que aquella dona s'haurà redimit, haurà canviat de naturalesa, ovirantse al caure'l teló una nova vida pera'ls protagonistes: una vida d'amor pur y senzill, una vida de pau idilica. Y de tot això jo'n dich concessions fetes al públich, males arts pera fer rosegar un ós dur, mistificacions impropies d'un artista de nom. No, la *Nicoletta* y el *Pietro* del primer acte no poden ni deuen canviar: són y seran sempre d'una peça, pera ells no hi ha crisis que valguin.

No puch insistir, demostrantho pam a pam tot això. Per altra part, no ho crech necessari. L'espectador més senzill el nota tot seguit el contrast que, en quant a veritat y fermesa de trets, hi ha entre'l tipu d'ell y el d'ella. L'espectador menys maliciós segurament s'explicarà ab mi la rahó d'aquest contrast ab una sola paraula: *Por*; por del públich, del gran públich.

De totes maneres, *La crisi* es un drama remarcable a pesar de lo dit y d'altres defectes de construcció ben sensibles en un autor que sembla vulgui passar per despreocupat. Ja ho he dit y ho repeteixo: la sola presentació del tipu d'ell absol a l'autor de molts pecats.

Com sempre, en aquesta classe d'obres la Mariani domina la escena; fins el treball d'en Paladini resulta enfosquit. El quadro en que hi intervenen ademés en Zampieri, la Braga-

glia y un altre actor, secundari resultà ben distret. No obstant, contra la seva costùm, en el primer acte tots els actors vacilaven; fins hi va haver un moment en que, a pesar dels crits de l'apuntador—que regularment may se sent—la Mariani y en Paladini s'atropellaren parlant alhora. Bé es veritat que això no'ls hi acostuma a passar als actors d'aquesta companyia.

Lulú es una joveneta guapa, llesta y mentidera: mentidera per vici quasi bé sempre, per malícia alguns cops. Es un d'aquells sers irreflexius, com tants n'hi ha—especialment entre les dones—que per mandra de pensar diuen sempre lo que primer se'ls acut, oblidantho tot seguit; lo qual fa que visquin en perpetua contradicció ab si mateixos y sien la desesperació constant de les persones que tracten ab ells. Ademés d'això, *Lulú* es *coqueta*, despreocupada y enamoradica. Filla d'uns botiguers ganduls que viuen o voldrien viure a costes d'ella, de moral ampla y poca vergonya, la noya ha fet sempre son capritxo. Així, no té res d'estrany qu'en el primer acte la trobem fent de ballarina, amistançada ab un senyor rich, que la manté ab cert luxu. Un capritxo de *Lulú* per un jove-net de la primera volada fa que renyexi ab el *pagano*, a conseqüència de lo qual la trobem en el segon acte a casa dels pares botiguers, ahont se distreu ab un altre jove que ha conegut, no sense continuar ses relacions ab el primer, que n'està enamorat bojament. Tan bé ho sab fer, que aquest, a pesar dels pares y a pesar de tot lo que sab, s'hi casa. S'hi casa pera matarla poch després d'un tret de revólver, al enterarse de que *Lulú* l'enganya ab un altre de fet, com l'enganyà de paraula al ferli creure—y aquest fou el motiu que'l decidi a casarshi—que portava en ses entranyes un fillet d'ell.

Tal es l'argument de la comedia d'en Bertolazzi, quins dos primers actes ofereixen detalls magníficament observats, y quin diàleg es viu y graciós. Tots els tipos, especialment els de la protagonista y els seus pares, estan apuntats de mà de mestre, y encara que l'autor no sembla tenir altres pretensions que fer riure, s'ha de reconèixer que'ls quadros de costums presentats són copia exacta de la realitat. Bromejant, també sab fer un xich de filosofia en Bertolazzi. Llástima que'l tercer acte degeneri en drama carrincló, que desentona dels quadros tan finament còmichs dels actes precedents.

La Mariani, en Paladini, la Barach, en Zampieri y els que interpretaren la comedia feren un treball exquisit, sobresortint la primera per la riquesa de detalls ab que adornà el tipu de la lleugera y maliciosa *Lulú*.

Ab *La Dama de les Camelies* pera benefici de la Mariani, y *Magda*, s'ha despedit la companyia. Ens han donat una temporada curta, però interessant. Els aficionats hem quedat contents. Ells, els actors, y l'empresari, també deuen estarne, puig el públich—fa bo de poderlo alabar algùn cop al públich—ha correspost ab sa assiduitat y ab sos aplaudiments.

A rivederci dunque.

No sóch a temps pera parlar del drama d'en Guimerà *Sol, solet*, que ab gran èxit s'estrenà dilluns pasat a Romea.

Ne parlaré la setmana entrant.

EMILI TINTORER

FEBLES

Llegint el número corresponent al passat mes de març del periòdich *Salud y Fuerza*, que acaba de sofrir una denuncia, m'entero ab forces detalls del moviment universal de *procreación consciente y limitada* qu'efectuen, o desitgen efectuar, els elements anarquistes pera lograr la solució del problema social, o, com diuen ells, la emancipació del proletari. D'aquesta manera (sempre segons ells) s'acabarà la classe dels explotats y, per conseqüència, no tindrà rahó d'ésser la tasca dels explotadors.

La teoria no es nova, mes per lo pueril fa riure, encara que ab pena. Bé, senyors aventurats. Ja hem descobert que'l cami de l'avenc y del progrés es aquell que porta a la desaparició dels febles, y feble es quasi tota la raça humana; ja sabem que molts y molts han de declarar-se vençuts esborrantse ells mateixos de l'acció social y eliminantse del camp de la lluyta, qu'es vida; ja sabem que pera engendrar s'han de possehir condicions físiques suficientes pera garantir la robustesa de l'individu que ha de venir...

Segons aqueixos senyors, està establintse una federació internacional composta d'elements que patrocinen aquest criteri, y que creuen arribar a l'ideal mitjançant la barreja de races. Mes el sol fet de cercar aytal barreja de cop y volta, a través de totes les fronteres, ja demostra'ls graus de mentalitat d'aqueixos senyors, que, com tots els revolucionaris baratos, abracen molt y estrenyen poch.

RENOVACIÓ

(Acabament)

Hi ha en cada raça, com en cada individu, no sols un gran amor a la vida, sinó a la pròpia *personalitat*, al propi modo d'ésser; y aquesta lley no la destrueixen les excepcions ni tampoch la hipòtesis de qu'existeixin sers humans que hagin nascut ab voluntat apropiada pera menarse per si sols al suïcidi.

També hi aspirèm nosaltres a lo que vosaltres aspirèu, senyors *federats*; però qui com nosaltres creu en l'home y creu en la vida, no somnia en apelar a absurds sistemes de mort. Aqueix estat ideal de la humanitat en que tots somnièm, sols nosaltres, els nacionalistes, podèm ferlo assequible, perque caminèm per bons viaranyes per arribarhi, al revés de vosaltres, qu'heu agafat sempre's pitjors. No es dihent mal del patriotisme racional, del que's basa en lleys científiques y naturals, com el realisarèu el vostre somni; no hi arribarèu may a una vida feliç, ampla y sana si sols veyèu la mort com a medi ùnich; no teniu dret a aspirar a jorns de llibertat si abandonèu la lluyta. Sòu, com deya un distingit escriptor, l'última onada de la invasió religiosa y fanàtica, qu'en sa evolució, tot inundant a la humanitat, cambia d'aspectes. Aqueixa inundació cega haurà de recular devant de nostres fronteres, que no són pas barreres migrades, no, sinó que són les lleys inapelables de la naturalesa, que tot ho regulen y encaminen. Anar contra elles es ésser boig. Si tots els rius sortissin de mare, no farien pas son curs; no arribarien pas a terme; destruhirien, no fertilisarien. El desitj d'aplegar a tota la humanitat en una sola abraçada es en vosaltres malaltic, en nosaltres vital. Vosaltres, ilusos, convertirieu aqueix desitj en mortalla de la humanitat si poguessiu, mentres que nosaltres, aferrats a la terra que'ns es mare, que'ns dona vida, posèm en ella totes les nostres voluntats y en treyèm el coratge necessari pera prosseguir la lluyta que ha de durnos a una vida més feliç y més feconda.

Serà pera tothòm aqueixa vida, menys pera nosaltres, els febles, els fanàtics, qu'en nom de la vida radiant, apoyèu les negres doctrines de la mort y del renunciament.

PERE B. TARRAGÓ

FRANCISCA. (*Obrint un xich la porta.*) Senyora...

ELENA. ¿Què hi ha?

FRANCISCA. Senyora...

ELENA. Ah, ¿sòu vos? Entrèu.

FRANCISCA. Porto aquell vi del senyor metge, y he pensat que li passaria millor ab un parell de melindros.

ELENA. Feume'l favor, deixeu-mho aquí. (*Senyala la tauleta.*)

FRANCISCA. Veu, ja li deya jo: no hi vingui encara aquí, que s'impressionarà. Té's ulls escaldats...

ELENA. No, si no... (*S'aixuga's ulls.*)

FRANCISCA. Ay, miral! M'havia descuydat les estisores. Quin cap! Quan ens comencem a fer vells... y jo vinga buscar! Ja us dich... (*En aquest moment Elena pren un melindro, en menja la meitat y el sobrant el dona al seu marit.*) Y si... així ho han de fer. Si jo fos jova... (*Ells somriuen*) si tornés a venir al món... creguin que no m'hi donaria tant en certes coses. Després ne pateix el cor y, ay què tinch! ay què tinch!...

LLUIS. Encara'ns fariau riure.

FRANCISCA. Bè, vaja, no'n parlèm. ¿No volen pas res més?

ELENA. No, gracies.

FRANCISCA. Me'n vaig, que les minyones encara no han tornat. (*Elena va prenent el vi; en Lluís mira a la finestra.*)

LLUIS. Quina llum més dolça. La tarda va cayent calmosa, velada per una ombra de blavench encis. ¿No't dona plaer aquesta hora?

ELENA. (*Assenteix.*) L'hora dels tristos.

LLUIS. Y dels que senten la bellesa.

ELENA. Y dels que senten.

LLUIS. Si... (*Somrihent amorosament. Torna a mirar a la finestra.*) L'horitzó està cobert de nuvolets que'l sol comença a tennir de porpra y or... Són nuvolets coquets que volen atraure al seu aymant banyantse ab colors radiants y fastuosos...

ELENA. ... que'l sol en son «adeu» majestuós els hi regala... Però jo m'estimo més la llum penetrant de tes mirades, y els colors de tes galtes, y els teus llabris...

LLUIS. Això... si... ara hi caychl...

ELENA. Es d'una carta teva. (*Elena no pot cordarse'l coll de part darrera, y ell li corda.*)

LLUIS. Quin coll més blanc! May l'havia vist tan hermós! (*El besa.*) ¿Te sab greu? (*Elena somriu, li fa una petita indicació y ell li besa'l front. Se sent un soroll de vidres trencats.*)

ELENA. ¿Has sentit? ¿Què ha estat això?

LLUIS. (*Va a la finestra, mira, y desd'allà:*) Noys que jugaven a pilota y han trencat un vidre de ca'l senyor Esteve.

ELENA. Pobrets! ¿Que'ls hi peguen?

LLUIS. Si, búscals: qui sab hont són.

ELENA. ¿Han fugit? (*Guayla per la finestra.*)

Ah! es tancat. (*Esguarda cap a l'horitzó.*)

¿Què deu ser aquell foch?

LLUIS. Algún pagès que crema broça.

ELENA. Sembla prop del torrent de les violes: allà hont tu hi pintares aquell quadre.

LLUIS. Si, y allà hont te vaig ferir. (*Ella abaixa'l cap.*) Allà va ser... Pujant el marge que jo esbroçava y t'ajudava a pujar dante una mà, una rameta d'espines que ab l'altra sostenia s'escorregué, ferinte aquí. (*Senyala la galta prop del llabi*), y una espurna de sang, de sang teva, va brollarhi. «¿T'he fet mal?» vaig preguntarte. «Oh, no, gens!» tu'm respongueres somrihent; y resplendiren tots ulls, y resplendi ta cara... y aquella goteta de sang, feta per culpa meua, no la tocaves... y anava a caure galta avall, quan mos llabis amatents, enamorats, van aixugarla ab un fervent petó. ¿Te'n recordes?

ELENA. Mira, encara s'hi coneix la senyal.

LLUIS. ¿Del petó?

ELENA. De la punxada. La senyal del petó va quedar al cor.

LLUIS. Llavors vaig pintar el meu quadre més ple de defectes y alhora de bel·leses. No l'he pas volgut vendre.

ELENA. Va ser fet vora de l'alber alt, ahont nostres inicials hi són entrellaçades.

LLUIS. Y vora la salzereda hont vam descobrir aquell niu. Que alegra vas posartel!

ELENA. De *debò* no n'havia vist cap.

LLUIS. Per'xò'l vas voler veure. Hi havia aucellets petits; tot just havien nat.

ELENA. Badaven una boca quan anavem a tocarlos!

LLUIS. Y tu cridaves: «Agafemne un! agafemne un! l'estimarém forçal!» però jo vaig dirte: «No pas tant com sa mare.» «Si, tens rahó» vas fer tu, y quedares trista, avergonyida... ¿No es veritat que va acudirte al pensament quan nosaltres ne tindriem de fills?

ELENA. Si, sí y tu...

LLUIS. Y jo, al penetrar el pensament que t'invadia, me vaig emocionar.

ELENA. Y vas besarme.

LLUIS. Però tu vas tornar-me'l bes aquest cop.

ELENA. Y escamparem pel niu y pels voltants engrunetes de pa que del brenar ens quedaven. (*Com si una idea sobtadament l'atragués.*) Oh, si poguessim tornar a n'aquell temps!...

LLUIS. Hi tornarem, hi tornarem! ¿Vols acceptarho?

ELENA. ¿Què?

LLUIS. D'anar demà a fer un passeig a aquell lloch de bella recordança, al torrent de les violes.

ELENA. Si... (*Sostingut y ab-emoció.*)

LLUIS. Vaja, no t'emocionis.

ELENA. Aquestes emocions ray! Oh, si sempre poguessim ser feliços!

LLUIS. El goig intens, continuat, no podriem resistirlo. El mar es bell en sí, però ho es més pels seus temporals y les seves calmes. (*S'enganxa'l braç en un medalló d'ella.*)

ELENA. Són cabells d'en Lluïset. (*En Lluïset besa'l medalló; ella també. S'abracen.*)

LLUIS. (*Desfentse suaument dels seus braços y mirantla un moment fit a fit; ab vehemència.*) Digues: ¿eh que si, eh que'ns ho dirém tot, que no tindrem secrets, que la rialla de l'un la entendrà l'altre?

ELENA. Serém amichs, força amichs.

LLUIS. Esposos y companys.

ELENA. Jo al mirarte't veuré fins a dins de tot de l'ànima.

LLUIS. Y tu m'inspiraràs totes mes obres. Y jo pintaré un quadre que's tituli: «Renovació: Vida plena» Y tu hi figuraràs: seràs l'amor triomfant, demunt d'un núvol d'or! Y jo abraçat ab tu! Y sota teu desfentse, aniquilantse al llampech de ta resplendor, el dubte, les miseries, les petites passions!...

ELENA. (*Ab tota l'ànima.*) Y tindrem un fill!

LLUIS. Si... (*Sostingut.*) Ah, hermosa meua! ¿Ja hi creus ara en reviure? ¿Ja creus que Deu ens perdonarà donantnos un filllet hermós com el que ha anat a ser company dels àngels?...

ELENA. Oh! ara sí! L'amor m'ha dut la fe. (*S'abraça ab ell. De sobte's dirigeix devant del breçol, y ab les mans en prech, exclama:*) Fill meu! Digues al bon Deu que't tornil (*S'abracen.*)

JOAN VALENTÍ Y FELIU

DE TARDOR

La boyra va teixint y desteixint

despenjantse per cingles y clotades...

Ben prompte la montanya ha abandonat per devallà a la plana.

La boyra va teixint y desteixint,

del món hipnotisat les remors callen,

y en la grisor, les branques, dintre'l bosch, més fortament s'abracen.

La boyra va teixint y desteixint,

y el riu, indiferent, calmos, devalla:

sa nota persistent en la quietut
resona acompassada.

La boyra va teixint y desteixint,

sa grisor ja no's veu: la nit l'apaga...

Vuyt hores han sonat, com un sospir
del día que s'acaba.

La boyra va teixint y desteixint,

y ensemps, vora del foch, ma ben aymada,

jo'm miro en els teus ulls, quina blavor

jamay les boyres tapen.

TRINITAT CATASÚS CATASÚS.

EL PROGRÉS Y L'ART

Barcelona ofereix dos aspectes curiosos. Vista pels pràctichs, pels entusiastes de l'avenç material y dels invents, pels que tot ho sacrifiquen al *fet*, pels homes de les ciències exactes (que no ho són), Barcelona es una gran ciutat civilisada. En çambi, vista pels artistes, pels qui volen enlayrar l'esperit pera trobar la vera joya del viure, Barcelona ab tota sa grandesa es esquifida y ridícula, y ofereix alarmants símptomes de degeneració moral.

Baix el punt de vista artístich es com m'interessa a mi Barcelona, aquesta immensa munió de cases fetes quasi totes com ab motllo, simètricament colocades quiscuna en son lloch, en el que tampoch semblen estarhi bé, puig l'una's apar petita, l'altra gran, l'altra estreta, l'altra ampla... destacant aquí y allà, entre'l colossal pilot de fang cuyt, les franques blanques dels cel-oberts, y, pels costats de les migrades finestres, tot de gabies y testos de flors aprofitant el poch sol que poden veure. Tots el cerquem aqueix sol hermós que'ns dona vida, però tots contribuïm a desterrarlo de les ciutats, fent o deixant fer carrers y carrerons, desde quin fons, al aixecar el cap pera veure la vasta estesa del cel, sols n'ovirèm una trista llenca.

Certament, jo no la trobo gayre artística una ciutat així, un tal munt de mamposteria ab enfarfech d'ornaments fets ab motllo, ab embolòm d'imitacions (començant per la imitació de la pedra picada)... tot sense solta ni volta, donchs he vist casa qu'entre quatre adornos carrinclons ostenta'l cap del Dant com podria ostentar una carabaça; tot sense gust ni comoditat, vivinhi nosaltres entafurats com pels prestatges dels magatzems s'entafuren els *gèneros*, o com les arengades als barrils, els uns sobre'ls altres, molestant els de dalt als que tenen al desota y enviàntels-hi les seves bruticies...

Bé's pot dir, per tant, que una ciutat moderna que semblant desconeixement revela de les necessitats de la vida y que tantes incomoditats tanca en son si, sols déu ésser civilisada per equivocació.

Quin espectacle contemplar Barcelona quan la illumina'l sol (única manera que's pot contemplar, perque si no, fa feresa mirar-la),

guaytar ses galeries plenes de trastos vells y de gabies, ses obertures esquifides, ses torratxes y cúpules escarrancides, y, en mitj de tot això, veure com s'eleven majestuoses les torres de Santa Maria del Mar, y de la Seu, y de la iglesia del Pi, que semblen redressar el cap pera no ofegarse ab la farúm de reumàtich que coven aqueixos pilots d'edificis moderns fets comercialment!...

Y ve un pintor, y traslada a la tela la impressió depriment que aytal espectacle li produeix, y aleshores tot són exclamacions d'estranyesa, y's suscita de nou la estantíça qüestió de si es sols la bellesa lo que ha de reproduhir l'art... No, aquest té un fi més enlayrat; no ha d'inspirarse sols en lo bonich, sinó que de ses obres se'n han de despendre doctrines moralisadores. De manera que'ls qui pinten les lletgeses de la ciutat, no ho fan perque aquestes els encisin: les pinten per lo ridicules que les troben, pel sarcasme que representen com obra que són de tants esperits *cultes*; les pinten pera treure la vena dels ulls d'aquests que sols se preocupen dels nous descobriments, de les noves màquines y de si realment a la lluna hi ha habitants o no; les pinten pera'ls que tants elogis fan del progrés de Barcelona y tan satisfets se troben vivinhi.

Y notèu bé que, malgrat tot, són aquests meteixos els qui més fort criden contra'ls governants bell punt s'inicia una petita epidemia, y els qui més se queixen de que no hi ha higiene, com si en una ciutat com Barcelona n'hi pogués haver!...

Ah, si els que pintèm visquessim lluny de les ciutats! ¿Vos creyèu que hi descendriem a pastar son llot en la paleta, podenthi pastar els colors més purs? Ja les pintariem aleshores les grans arbredes, els paisatges esplèndits, la llum sana. Y no ho pintariem irònicament com pintèm ara lo d'aquí, sinó ab tot l'entusiasme dels nostres cors. Y no fariem com fan molts, que a mitja hora de Barcelona ja s'imaginen esserne lluny y prenen un bosquet per un bosch, sinó que aniríem enllà d'enllà fins trobar veritable naturalesa, veritable civilisació, veritables homes...

Però això no pot ésser, y ens hem d'atendre a lo que tenim sempre al devant: a aquestes ridicules cases de Barcelona...

GABRIEL VINYAS

NOTES BIBLIOGRAFQUES

EMPORDANESES. *Noveletes per J. Pous y Pagès.*—Barcelona, Tipografia «L'Avenç», 1905.

Van precedides d'un pròleg en el que l'autor declara ab tota franquesa que'ls tipus, els personatges y les descripcions del seu llibre són d'un empordanisme enterament realista y veritable; car ha posat tot son enginy y tots els seus afanyes en fugir d'aquell empordanisme carrincló y amanerat que tanta boga ha conseguit en la renaixença de la literatura catalana y que tan a l'us està entre tots els nostres escriptors dolents: en una paraula, fa sabernos que té a molta honra'l comptarse entre'ls que creyèm que s'ha d'acabar d'una vegada ab l'artificiós *pagesisme* que fins ara ha invadit les lletres catalanes.

En quant a les noveles que formen el tomo, són totes elles filles ben llegendimes del brillant autor de *Quan se fa nosa*.

Estil fàcil y correcte, narracions plenes d'interès y de color, figurés tretes de la vida que tots hem viscut... heusaquí concretada en quatre mots la derrera obra d'en Pous y Pagès.

La gropa, ab son acabament corprendor; pàgina plena de força y d'humanisme, himne bellíssim que'l novelista entona al noble y vital *Non serviam*, encarnat d'una manera habilíssima en el pagès altiu y ferreny que llença ab odi y menyspreu les derreres engrunes de sa collita a la furia dels elements desencadenats. *La fi de l'avi Canella*, quadro d'un plasticisme verament notable y encisador. *Foguerada*, impressió vivíssima y encertada d'un poble enrevoltat: recull hermosíssim de la eterna protesta dels homes contra'ls lligams que'ls subjecten y els debiliten. *L'idili d'en Jan Garjola*, lloança hermosíssima al sentiment de la paternitat, qu'en el cas que tracta l'autor redimeix y enlayra la vida d'un home embrutit y degradat per totes les abjeccions del vici y de la barbarie. *Bucòlica*, discussió habilitosa en que l'autor, a pesar de posarse en un terreny en nostre concepte enterament fals, arriba a sortir bastant ayros de les dificultats en que sempre cau el literat que incorre en la feblesa de tractar qüestions que per sa indole política o social ofereixen aspreses y perills quasi sempre infranquejables per l'artista que s'atreveix a tractarles y pretén resoldreles en obres del caràcter y de les dimensions de la d'en Pous. Y *El boig de les carreteres* visió esfumada y vagarosa, plena d'encant y de misteri. Aquestes són les noveletes que integren el llibre y que constitueixen una serie de quadros literaris que acrediten un cop més la justa fama qu'envolta entre l'element jove y culte de Catalunya'l nom d'en Pous y Pagès, qui, indis- cutiblement, està conquerintse un nom pres-

tigiós y un lloch distingidíssim entre'ls moderns conreuadors de les nostres lletres.

SANGRE NUEVA.—*Impresiones de un viaje a la América del Sud, por Federico Rahola.*—Barcelona, Tipografia «La Académica», 1905.

Es una obra d'una importancia indiscutible, y està escrita ab la pulcritut y la correcció característiques d'en Frederich Rahola, que, dit sia de pas, es un dels escriptors catalans qu'escriuen ab més discreció'l castellà.

Les impressions experimentades per l'autor durant el viatge que fa poch empenqué a América en qualitat de membre de la comissió mercantil que baix la presidencia del senyor Zulueta anà a aquelles llunyanes terres; les vicissituds del viatge y les consideracions a que dóna lloch la observació de les noves civilitzacions americanes, són les fonts principals d'hont brolla la materia del llibre.

La visió nocturna de Tenerife, l'arribada a les platges americanes, la descripció de Buenos Aires, la ciutat novíssima y poderosa de l'América meridional, plena de tràfeh y de riquesa; la expedició a la república de l'Uruguay; la tornada a Buenos Aires; les tristíssimes impressions de l'Hotel d'Emigrants; l'estudi curiosíssim que l'autor fa a grans trets de l'estat actual de l'art en general y de la literatura en aquells països; sa conversa ab el *Mayor Tassi* sobre'ls diferents sistemes del servey militar, y la defensa entusiasta que fa'l senyor Rahola del sistema del servey voluntari; la excursió a Mendoza; els recorts històrichs del període de les guerres de independència; els dos antics partits polítics dels patriotes Sanmartín y Bolívar; la crítica encertadíssima d'algunes de les idees exposades pel *cèlebre* Grandmontagne en sa conferencia de Bilbao, y les emocions del retorn a la llar payral: heusaquí resumides les pàgines més interessants d'aquest llibre qu'en Frederich Rahola acaba de publicar.

ANTICIPACIONES, per H. J. Wells.—Guarner, Taberner y C.^{as}, editores, Barcelona.

Es una obra en la que l'autor exposa'l seu modo de pensar respecte a una serie de fets de caràcter social, científich y polítich, com la difusió de les grans ciutats, les reaccions socials, la fisiologia de la democràcia y la locomoció en el segle XX, ab una erudició verament notable.

En lo ùnich que no'ns convenç es en la necessitat, qu'ell defensa, de la extinció de totes les llengües que no sien l'anglesa. Això serà molt còmodo pera'ls anglesos, però pels demés serà sempre una ximpleria impropria d'un autor tan il·lustrat com en Wells.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

PROMETATGE

Al meu bon amic Joseph Salas Falguera

La senyoreta, ab pas estudiat,
se'n torna a casa; ve de visita:
ha visitat
a una amigueta d'intimitat
de qui es companya desde petita.

Va acompanyada de la minyona
com tota noya de casa bona.

Diu la minyona ab curiositat,
mitj ab franquesa, mitj ab respecte:
—Donchs, a sa amiga, quan li ha innovat
el prometatge, ¿li ha fet efecte? —
Y respòn ella: — Molta alegria
li ha dat la nova. Joyosa estich.
Figurat: ella ja'l coneixia
com a molt guapo, com a... molt rich!...—
Y satisfeta va caminant,
tota rumbosa, tota elegant...

Mes, quan arriba a la cantonada,
veyenthi un jove, queda parada.
Es aquell pobre, l'estudiant
qu'en una carta que li va escriure
li deya qu'era son amor gran,
que no podia sens ella viure...

Alhora's tornen vermells tots dos;
y, com si dirli volgués quelcòm,
ell se li acostava tot recelós
y de violes li dona un pom...

Ha estat per llàstima més que altra cosa,
que li ha pres ella. Y al pit se'l posa,
y fa sa via seguit, seguit,

y ell la contempla tot agraït.
Y la minyona riu sense solta
de lo que ha vist,
però la noya ni se la escolta,
y sent dins l'ànima quelcòm de trist.

L'ombra anguniosa que l'acorava
li fuig tan prompte com a casa es:
troba a la porta que la esperava,
fentli mteques, el seu promès.

Abdós cambien ullada ardenta
y al pis se n'entren tot fent bracet.
La *mamà*'s guayta tota contenta,
y el *papà* fuma tot satisfet.

Ell, mentre's mira al futur *papà*,
els punys s'estira ple d'arrogancia,
y a la butxaca ficant la mà
treu una capsa dantse importancia.

Y diu a n'ella: — Nena estimada:
aquest *regalo* ves si t'agrada.
De lo que t'aymo n'es proba eterna,
y ab ella't dono tot el meu cor...—
Y ella al obrirla ja s'enlluerna:
no més veu perles voltades d'ori...

— Si es que t'agrada,
en paga donem una abraçada.—
Y una abraçada tan forta's donen,
que ni s'adonen
que les violes, bo y aixafades,
a terra cauen. Però, com si res,
ell les acaba d'aixafar més
ab les botines enxarolades...

Y les violes moren tristoyes
sota's reflexes d'aquelles joyes.

JOAN TRÍAS Y FABREGAS

NOVES

S'ha publicat ja'l volùm de deliberacions
de l'Assamblea de Barcelona, en la que la
Unió Catalanista feu la trascendental declara-
ció de Nacionalisme que tant ha precisat
el caràcter ample del nostre moviment.

El major elogi que podem fer d'aquest lli-
bre es publicar el sumari de les matèries que
conté, preses en notes taquigràfiques en
l'acte de l'Assamblea.

Junta Permanent de la *Unió Catalanista*
(1904).— Ponència.— Delegats pera l'Assam-
blea de Barcelona.— Objecte de l'Assamblea.
— Actes de les sessions de l'Assamblea de
Barcelona.

PRIMERA SESSIÓ.— Constitució de l'Assam-
blea.— Discurs d'obertura pel president en
D. Martí y Julià.— Esmenes.

SEGONA SESSIÓ.— Discurs sobre la Decla-
ració, per en M. Folguera y Durán.— Esme-
nes y discussió.— Declaració aprobada.—
Preàmbul.— Discurs de defensa de la totali-
tat de les bases, per en Geroni Estrany.—
Base primera.— Discurs de defensa de la Base

primera, per en Ildefons Suñol.— Esmenes y
discussió.— Base segona.— Discurs de defen-
sa de la Base segona, per en Lluís Marsanés.
— Esmenes y discussió.— Parlament d'en
Raymond d'Abadal.

TERCERA SESSIÓ.— Parlament del presi-
dent.— Base tercera.— Discurs de defensa de
la Base tercera, per en Raymond d'Abadal.
— Esmenes.— Base quarta.— Discurs de de-
fensa de la Base quarta, per en Bartomeu
Bonhome.— Esmenes y discussió.— Parla-
ment d'en Raymond d'Abadal sobre una es-
mena.— Proposicions.— Parlament d'en Jo-
seph M.ª Roca.— Lectura d'adhesions.—
Proposició y parlament d'en Antoni Suñol y
Pla.— Discurs de clausura, pel president en
D. Martí y Julià.— Parlament d'en Joseph
M.ª Roca.— Acorts definitius de l'Assamblea.
Declaració y Bases.

Se troba de venda en les principals llibre-
ries y en la secretaria de la *Unió Catalanista*,
Ronda Universitat, 15, principal. Preu, 1'25
pessetes.

Els estudiants no paren may de fer papers

rediculs, no sols pels carrers, sinó també pels teatres. Se'ls aplaudi per l'acte de justícia que feren al protestar de les disposicions d'un ministre curt de gambals, y ja'n tingueren prou pera perdre'l món de vista y donar a la campanya empresa *vistes* que ni tenia ni devia tenir.

Entenguin aqueixos noys grans que si els hi alabarem els seus actes fou per lo que aquest tenien de justos, no per la *solidaridad* que tinguessin ab els actes dels estudiants d'altres terres, ni molt menys per la *solidaridad* que tampoch tenien ni havien de tenir ab altres qüestions que cap relació guarden ab la ensenyança.

Però'ls xicots s'entusiasmaren, y si l'entusiasme fa fer tonteries als homes fets, què no farà ab les criatures! Per allò de la *solidaridad* ab els estudiants de *allende* protestaren contra'l ministre, y per la meteixa rahó coronaren llur protesta ab una capta pública pera les víctimes de la catàstrofe del dipòsit d'aygues d'Isabel II, ocorreguda a Madrid: dipòsit no costejat pels madrilenys, sinó per totes les *provincias*... com de costum. Així entengueren respondre a la crida feta pels Quixots del centre a *la magnanimidad del pueblo español*.

¿Es que aquella sensible desgracia (28 morts y una pila de ferits) ha demotivat un *duelo nacional*? ¿Es que a Madrid no hi ha prou gent sobrer de recursos pera favorir les famílies dels morts y desvalguts? ¿Es que no hem sigut encara prou explotats pels del centre que'ls tinguem d'ajudar a remeyar danys que no esdevindrien pas si's fes bon us dels fondos ab que tot l'any contribuïm a les càrregues de l'Estat? ¿Es que, després de la molta caritat qu'hem fet en catàstrofes com les de Consuegra, Murcia y Andalusia, ahont Catalunya sola bastí barris sencers, no s'ha esborrat encara'l titllat d'*egoistes* que als catalans dona Castella?

Val més ésser egoistes que servils. Potser quan de debò siguem egoistes, demostrarem que no som *tontos* com no ho són en aquest punt els de *allende*, o que no som criatures com realment ho són els estudiants.

Els quals no han recordat que ni en lo de Puigcerçós, ni en lo dels atentats dinamiters, ni en res, ha rebut may Catalunya cap auxilli, ni de les regions en partticular, ni de l'Estat espanyol que, per torna y perque som *laboriosos*, ens ha apretat tot l'any la mà onerosament, injustament y contra lley, ab més molts més tributs de diner y de sang dels que'ns corresponen.

Perxò va estar bé la lliçó que als estudiants donà'l públich de Romea l'altra nit, quan hi entraren a captar. De segur que may n'han rebuda cap de tan bona de llurs cate-dràtics. Recaudaren moltes protestes, tres pessetes y seixanta cèntims, y protestaren a llur torn y llençaren els quartos a terra.

Aquí l'engo faritzeus
la moneda a vostres peus.

¿Es que compregueren que cal fer justícia més que fer caritat? ¿Es que's feren càrrech de que'ls diners captats serviràn probablement pera omplir sachs de mal profit més que pera socórrer als realment damnificats? ¿Es que consideraren que Madrid, el ventrell d'Espanya, ja n'absorbeix maces d'aliments pera que hagi de deixar morir de gana a vint o trenta famílies?

Pera les víctimes nostre respecte, no nostra caritat. Quan siguem amos de lo nostre, quan poguem administrar els cabals que se'ns prenen, aleshores ne farem. ¿Còm ha de donar lo seu el qui ni pot disposarne? Ademés de que no depèn la sort de les víctimes de la nostra caritat sola. Que'ls n'hi fassi qui deu y qui pot: no nosaltres, que no som *hidalgos* y prou *seyna* tenim, ni els estudiants, que més valdria qu'estudiessin.

Y's recordessin força de que són catalans y de que han de treballar per Catalunya.

Passèm pel matrimoni, mes no passèm per marits calçaces. Desde que's casaren Ferràn e Isabel, desde'l famós *maridaje*, no hem sigut res més que això, y ja fa més de quatre centúries que això dura, y ja estèm tips de que'ns duguin les calces.

L'Ajuntament de l'Habana ha acordat donar el nom de Francisco Pi y Margall al carrer del *Obispo* d'aquella ciutat. ¿Què diràn els bisbes, sobre tot aquells bisbes que guar-nien d'escapularis als soldats-remat que anaven a combatre a l'illa les idees d'autonomia que nostre compatrici predicava y aconcellava als governants de Castella? Els amulets catòlics no serviren pera fer qu'Espanya triomfés, ni tan sols pera deixar a l'Habana'l nom genèrich dels pastors que hi eren enviats sens altra missió que la de benehir els remats destinats a un sacrifici estèril. Els cubans, que sens dubte són uns heretges als qui certs senyors de cert diari autonomista català no deuen pas veure ab bons ulls, prefereixen quedar malament ab Deu y bé ab els homes que's posaren de llur banda.

¿Què diràn els *republicans*? Hem llegit en un diari que llur satisfacció es immensa. Això'ns ha fet pensar molt, pera poder arribar a esbrinar quina mena de republicans són els que frueixen la cosa: si aquells que titllaven a n'en Pi y Margall d'infame quan trobava justes les aspiracions dels cubans, o'ls que ara flastomen contra Catalunya perque demana llibertat, o aquells que, com cert redactor de cert periòdich, han fet de *governadorcillos* a Filipines, han predicat la mort de *los micos tagalos*, y avuy dia, baixa y miserablement, insulten als catalans, potser no tant per odi com pera

cobrar el sòu que pera fer de pallaço'ls donen els *castilas*.

Sens dubte que no deuen ésser d'aquesta classe'ls republicans que s'alegren de la glorificació d'en Pi y Margall; deuen ésser de la classe d'aquells federals que van darrera de les actes, y que per'atrapar un aplaudiment, o una dotzena de vots, o una *gacetta* laudatoria dels periòdichs *castilas*, se passen la vida fent la Ramoneta, creyent ésser molt lo altre, y no fan en resum sinó el *sinvergüenza*, y ho posen en castellà pera que fassi riure, que bé deurà fer riure quan els *castilas*, que són mestres en lo còmich (així ho diuen ells) posen pera fer riure paraules catalanes en llurs escrits.

Sien d'una o altra classe, se'n alegrin o no, nosaltres sols sabem que a Catalunya gayre bé tots els pobles han donat el nom d'en Pi a un dels llurs carrers. Lo que no feren avans els cubans, ho han fet després. Nosaltres ja portem feyna avençada.

No perquè'l govern francès pretengui impedir en lo més mínim les altes demostracions patriòtiques dels felibres (que més aviat favoreix d'alguns anys ençà ab l'assistència de sos alts funcionaris), sinó, al contrari, pera la llur major expansió, la festa del *felibrige's* celebrarà enguany a alta mar, prop de Cette, en el vinent mes de maig.

El famós dinar de la «Santó Estello» tindrà lloch a bordo, ab assistència d'en Frederich Mistral y del *capoulié* Devoluy, acompanyats de tots els majorals, felibres y felibreses de les quatre mantenences meridionals.

Ab ocasió de la esmentada festa se celebraran, així meteix, festes populars regionalistes que prometen tenir enguany major importància qu'en anteriors anyades.

En l'«Associació Wagneriana», el passat diumenge a la nit, els senyors Domènech Espanyol y Dini executaren, rebent grans aplaudiments, les dues primeres *Sonates* pera piano y violoncel, de Beethoven.

La quarta y darrera audició del *cicle* Beethoven (sèrie III), tindrà lloch el 27 del corrent.

Ha visitat nostra redacció'l professor de la universitat de Copenhague doctor Cristòfol Nyrop, vingut expressament a Barcelona pera estudiar fonètica catalana. El professor Nyrop es persona de vasta il·lustració en assumptes lingüístichs, y autor de varies obres, d'una de les quals el govern francès ne comprà 500 exemplars ab destí a les biblioteques públiques, haventne donat un exemplar l'autor a l'Ateneu Barcelonès.

Per cert que'l doctor Nyrop ha tingut una gran decepció al saber que la biblioteca de nostra universitat no té cap subvenció del

govern, y que ni tan sols se troba en ella una revista de les que posen al corrent de les novetats literaries, com es comú en les biblioteques estrangeres.

Desitjem que nostre visitant servi bon report de la ciutat, persones y centres catalanistes que ha visitat, y de l'acullida que per tot hont ha anat li ha sigut feta.

Feya temps que no'ns havíem tingut d'ocupar d'aquells setmanaris més o menys *forans* que omplen llurs planes ab treballs publicats per altres col·legues... sense fer constar sa procedència. No cal dir que això'l fa tan poch favor com els ne faria'l bastir-se una casa ab materials agens. Nosaltres tindrem sempre a honor que's reproduueixin els treballs publicats a JOVENTUT, emperó fentho constar, perquè altrament la *cosa*'ns repugna y ens venen temptacions de calificarla de la manera que's mereix.

Veyam si ho tindran en compte nostres apreciables companys de causa y de ploma.

Ha llegado a esta ciudad, de paso para Zaragoza, el ilustre actor don Enrique Borrás, preclara gloria de nuestra escena.

Viste y peina a la madrileña.

Don Santiago Rusiñol le ha obsequiado con una gira a la Rambla del Mitj, donde ambos han sido peliculados con todo su séquito. La película será exhibida y hablada en castellano de Badalona, en la Sala Mercé.

Publicacions rebudes:

Dizionario tascabile spagnuolo-italiano, e viceversa, compilat per Carles Boselli, professor en el «Circolo di Publico Insegnamento» de Milán. Hem rebut aquest diccionari de butxaca degut a nostre benivolgut amic senyor Boselli. Malgrat ses petites dimensions, que'l fa molt manejable, resulta completíssim, y per sa utilitat pràctica es de tot punt recomanable. Està editat per «Fratelli Treves», de Milán.

Mariagneta, cançó popular publicada pel «Cançoner Català». Es la XLII de la colecció y una de les més hermoses, especialment per sa lletra. Està decorada ab un dibuix d'en Llongueras y va acompanyada de les acostumades notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Amor, melodia catalana pera contralt o baritono, poesia de mossèn Jacinto Verdaguer, música de F. Carreras y Pujat. La melodia original del senyor Pujat, que acompanya als versos de mossèn Cinto, es sentida y delicada, recomanantse l'harmoniació per sa senzillesa. Està dedicada aquesta composició al distingit mestre en Robert Geberna, y's ven al preu de cinch pessetes.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no s'én inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.. . . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Avuy repartim el derrer plech de la novela de l'eminent escriptor Víctor Català

SOLITUT

quals belleses han fruhit nostres lectors y qual valor literari y artístich podrà ésser apreciat dintre pochs dies pel públich en general, al posarse a la venda la esmentada obra. Ab el proxim número repartirèm les portades, y seguidament la coberta, que galantment s'ha brindat a dibuixar l'eximi artista en J. Triadó.

Termenada l'obra de Víctor Català, començarem a repartir les poesies que baix el títul de

LES TENEBROSES

ha escrit en Rafel Nogueras y Oller, les quals formaràn un nodrit volúm que creyèm vindrà a afermar en les lletres catalanes la personalitat poètica d'aquest jove autor.